

7. Научный архив АПН СССР. Описание 1, ед. хр. 181. – Л. 37.
8. Огородников И. Т. Педагогика. / И. Т. Огородников, П. Н. Шимбирев – М., 1946. – 338 с.
9. Ожегов С. И. Словарь русского языка. / Ожегов С. И. – М., 1986. – С. 211.
10. Петров В. Самостоятельная познавательная деятельность в системе развивающего обучения / В. Петров, Л. Цулая, О. Петрова // Вестник ЧГПУ. – 2000. – № 4 (электронный вариант).
11. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование. / Пидкасистый П. И. – М. : Педагогика, 1980. – 240 с.
12. Семанов Г. Н. Создание благоприятных условий для активной самостоятельной работы студентов-первокурсников // Современные проблемы научной организации учебного процесса в высшей школе. – Калининград : КГУ, 1974. – С. 3 – 27.
13. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения. / Хуторской А. В. – М. : Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.

УДК. 785.071.4:37

М.С. Филипчук

Рівненський державний гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ШКІЛЬНОГО ЕСТРАДНОГО ОРКЕСТРУ

У статті розкрито зміст і принципи музично-педагогічної роботи керівника шкільного естрадного оркестрового колективу.

В статье раскрыто содержание и принципы музыкально-педагогической работы руководителя школьного эстрадного оркестрового коллектива.

This article reveals the content and principles of music-educational work of the school variety orchestral group teacher.

Постановка проблеми. Серед багатьох існуючих професій особливе місце як за кількістю, так і за змістом посідають ті, хто пов'язані з педагогічною діяльністю, оскільки її об'єктом є людина, її внутрішній світ, психіка, інтелект, мислення, свідомість тощо. Ці професії сприяють формуванню всебічно розвиненої, гармонійної особистості, творчого мислення, інтелекту нації. Не випадково, А. Хачатурян після тривалих досліджень прийшов до висновку, що для того, аби молодий спеціаліст відповідав вимогам обраної професії, у навчальному процесі важливе місце має посідати педагогічна підготовка, яка включає : педагогічну спрямованість мислення, готовність до творчого вирішення педагогічних завдань тощо [6, 84].

Без сумніву, професія керівника шкільного естрадного оркестру в системі педагогічної освіти посідає важливе місце. Особливість його діяльності вимагає теоретичного вивчення й осмислення музичного виконавства, постійного

аналізу вимог до учасників з урахуванням вікового сприйняття та взаємодії. Проблема діяльності шкільного музикування завжди породжує широке коло різноманітних питань, пов'язаних із професійно-педагогічною підготовкою керівників музичних колективів, що розширює наші творчі уявлення про нові ефективні форми роботи з учнями, які потребують креативності, засобів і методів їх залучення до активної творчої роботи.

Аналіз актуальних досліджень. Як відомо, значна кількість літератури присвячена саме підготовці професійних музикантів, диригентів, методиці роботи з професійними й аматорськими колективами. На жаль, у науковій педагогічній літературі немає праць, які б спеціально висвітлювали проблему педагогічної діяльності керівника шкільного естрадного оркестрового колективу. У працях В.Г. Кузнецова “Робота з самодіяльними естрадними оркестрами й ансамблями”, О.І. Большакова “Практичне керівництво з організації аматорських естрадних оркестрів і ансамблів”, В.М. Коновалова “Методика роботи з самодіяльними естрадними оркестрами” в основному розглядаються питання організації навчально-виховного і творчого процесів аматорських естрадних оркестрів й ансамблів. Тому було б доцільним виявити особливості музично-педагогічної діяльності керівника шкільного естрадного оркестру, спираючись на відомі традиції, поняття, установки в галузі професійної творчості.

Музично-педагогічна діяльність керівника творчого колективу переважно зумовлює використання колективних форм організації навчально-виховного процесу під час проведення позаурочної роботи. За умови спеціально розробленої керівником методики позаурочні колективні заняття стають важливим виховним атрибутом, які формують у школярів відчуття колективізму, відповідальності, наполегливості в подоланні труднощів, свідомого ставлення до навчально-творчої роботи тощо. У цьому випадку керівник є насамперед педагогом, який уводить дітей у складний світ художнього мистецтва, допомагає оволодіти виконавськими навичками. Його мета – залучити дітей до мистецтва через участь у колективному музикуванні. Як слушно зауважував В. Петрушин.

“Колективне виконавство вимагає величезного взаєморозуміння музикантів та вміння їх підкорити свої дії єдиній волі диригента або режисера, який відповідає за кінцевий результат творчого процесу” [2, 317].

Метою статті є розкриття сутності музично-педагогічної діяльності

керівника шкільного естрадного оркестру.

Виклад основного матеріалу. Аналіз багатьох наукових праць, присвячених дослідженню різних аспектів професійно-педагогічної діяльності, та практичний досвід роботи з естрадно-оркестровими колективами дають змогу сформулювати власне розуміння нагальних проблем та глибше розкрити особливості музично-педагогічної діяльності керівника шкільного естрадного оркестру.

Керівництво таким оркестровим колективом передусім вимагає відповідної фахової підготовки, яка охоплює:

- знання в галузі естрадного виконавства;
- знання методики гри на музичних інструментах та методики роботи зі шкільним естрадним колективом;
- знання музично-теоретичних дисциплін;
- наявність знань і навичок оркестрового диригування;
- володіння принципами початкового навчання гри на інструментах.

Для більш повного висвітлення специфічних особливостей діяльності керівника їх варто розглянути відповідно до структурних аспектів, а саме:

- діяльність шкільного естрадного оркестру відбувається у вільний від занять час;

- шкільний естрадний оркестровий колектив створюється на засадах добровільності та зацікавленості, головним чинником якого є особисте бажання учасників до музично-творчої діяльності;

- творчий колектив характеризується наявністю різноманітних вікових груп, які відрізняються між собою музичними здібностями. Тому керівник у своїй педагогічній роботі має враховувати особливості різних категорій учасників, уміти знайти підхід та ефективні форми керівництва;

- важливим чинником педагогічної діяльності у шкільному естрадному колективі є вільний вибір методики навчання учнів та її організації. Зазвичай це пояснюється тим, що у практиці шкільного музикування відсутні офіційно усталені програми навчання. Отже, завдання керівника – уміло застосовувати ефективні форми і методи роботи, які виходили б з педагогічних і професійних дій та забезпечували реалізацію творчих здібностей учасників колективу.

Зазначені вище особливості такої діяльності переконують у багатофункціональності професійної роботи керівника шкільного естрадного оркестру. Як бачимо, педагогічному керівництву підпорядковані основні види

роботи з колективом, відтак структуру педагогічної діяльності керівника потрібно розглядати як систему, що включає кілька компонентів.

У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях виділяють певні структурні компоненти педагогічної діяльності: гностичний (дослідницький), який посідає важливе місце у професійній діяльності педагога, оскільки він спричинює постійний пошук необхідної інформації та аналізує як власний, так і передовий досвід навчально-виховної роботи; конструктивний, що включає планування педагогічної діяльності та прогнозування її результатів; організаторський, який полягає у підпорядкуванні всіх видів навчально-виховного процесу організатору-керівнику; комунікативний, який охоплює процес знаходження контактів педагога з учнями.

Зокрема В.А. Сластенін, порівнює суть педагогічної діяльності із професією дослідника, убачаючи у ній складну, багатогранну структуру, яка будується відповідно до загальних правил евристичного пошуку. Така діяльність включає аналіз педагогічних ситуацій (діагноз), проектування результатів (прогноз), аналіз засобів для досягнення кінцевого результату, побудову і реалізацію навчально-виховного процесу, оцінку отриманих даних, формування нових завдань [3, 130].

Спираючись на досягнення сучасної психолого-педагогічної науки, можна визначити фахові знання та вміння керівника, які формують його готовність до керівництва шкільним естрадним оркестровим колективом. Їх зміст включає:

- *використання різноманітного впливу музики на пізнавальну і творчу діяльність учнів.* Керівник як носій музичної культури має враховувати, що музика не тільки виховує художній смак і творчу уяву, але й безпосередньо впливає на світогляд, мислення і поведінку. Не випадково М. Шеремета відзначав: “Музика, як вияв внутрішнього світу людини, може поставати своєрідною аурую особистості, аналогом її буття, опорою для внутрішнього втілення творчої активності, відкритості, бути матеріалом, навіть ґрунтом самотворення” [7, 142]. Починаючи з першої репетиції, коли керівник ознайомлює учнів з музичним твором, він розповідає коротку інформацію про життя і творчий шлях композитора, розкриває основний зміст твору, його форму, стиль написання, указує на складні фрагменти тощо. Педагог-керівник таким чином справляє вплив на пізнавальну діяльність учасників. Залежно від художнього сприйняття і музично-виконавської підготовки в учнів колективу зароджуються певні музичні асоціації та уявлення про твір, виникають внутрішні

переживання тощо. Але глибше школярі відчувають і переймаються музичною ідеєю під час спільного відтворення твору, тобто коли вони самі стають дійовими особами, інтерпретаторами;

- *формування стійкого інтересу учнів до оркестрових занять.* Формування в учнів інтересу до мистецтва та стійкої потреби в оркестрових заняттях через їх залучення до активної, емоційно забарвленої музично-творчої діяльності є важливим завданням керівника шкільного естрадного оркестру. Така діяльність забезпечується шляхом добору цікавих, доступних, різноманітних музичних творів та регулярної участі колективу в концертному житті, які спонукатимуть учнів до самостійних активних занять та ефективного засвоєння музичного матеріалу. Інтерес учасників до занять в естрадному оркестрі буде також залежати від творчої атмосфери, яка панує у колективі. Від того, наскільки керівник здатний налагодити тісні творчі контакти між учасниками, пробудити їх почуття, емоції, підвищуватиметься художньо-виконавський рівень колективу і відповідно посилюватиметься інтерес до музично-творчої діяльності;

- *розвиток творчої активності учнів.* У музично-творчій діяльності шкільного естрадного оркестру об'єктом є керівник та учні. Але найголовнішу роль виконує керівник, який шляхом педагогічного впливу і професійних якостей розвиває в учнів оркестру творчу уяву, індивідуальність тощо. Впливаючи на уяву учнів, педагог-керівник має встановити внутрішній контакт. Специфіка такого спілкування полягає у гострому відчутті внутрішнього світу кожного школяра. Інтуїтивно діючи на внутрішній світ учасників, знаючи їх інтереси, цілі, мотиви перебування у колективі, він повинен наповнити їх свідомість музичною та образно-психологічною будовою музичного твору, його ідеальною моделлю, створеною ним у підготовчий період роботи над партитурою;

- *уміння знаходити ефективні форми і методи навчання учасників основа виконавської майстерності.* Керівникові творчого колективу здебільшого доводиться починати роботу із формування в учасників елементарних навичок виконавської діяльності (музична грамота, оволодіння першими кроками гри на музичних інструментах тощо). Отже, важливою проблемою є методична підготовка керівника. Вона полягає в умінні чітко проаналізувати виконавську підготовку не тільки всього колективу, але й кожного учасника. На основі аналізу керівник має визначити ефективні форми і

методи подальшого вдосконалення виконавської підготовки учнів;

- *уміння забезпечити власний професійний і моральний авторитети.*

Авторитет керівника базується не лише на професійній майстерності, загальній культурі, педагогічному таланті, високій вимогливості до себе і до всіх учасників, але й на спілкуванні й тісних взаємовідносинах з учнями. Форма спілкування повинна бути коректною, діловою і творчою. Керівник, який не наділений комунікативними якостями і не розвиває їх у процесі професійно-педагогічної діяльності, зазвичай постійно зазнає на труднощів під час налагодження необхідних контактів з учасниками оркестру, що негативно позначається на результатах творчої співпраці.

Специфічна діяльність керівника шкільного естрадного оркестру полягає в тому, що здатність до спілкування в нього має перебувати на найвищому рівні, гармонійно переплітатися з професійними якостями і здібностями.

Творче зростання й успішне функціонування шкільного естрадного оркестрового колективу залежатиме від установаження доброзичливих відносин між керівником й учасниками, інтенсивного міжособистісного спілкування в колективі. Характерною ознакою професійної діяльності керівника має бути вміння створити під час оркестрових занять взаєморозуміння, уміння враховувати спільні інтереси та формувати гуманні якості учасників колективу.

Висновки. Отже, специфіка роботи керівника зі шкільним естрадним оркестром є важливою ланкою в системі музично-педагогічної діяльності, яка взаємообумовлена педагогічними принципами й організацією навчально-виховного процесу, виступаючи цілісним та формувально-розвиваючим чинником для розкриття індивідуальності кожного учня колективу, пробудження його до творчого самовираження, самовдосконалення під час спільного музикування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брылин Б. А. Вокально-инструментальные ансамбли школьников : кн. для учителя. / Брылин Б.А. – М. : Просвещение, 1990. – 109 с.
2. Петрушин В. И. Музыкальная психология : учеб. пособие [для студентов и преподавателей]. / Петрушин В.И. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 384 с.
3. Слостенин В. А. Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. / Слостенин В.А. – М., 1982. – 180 с.
4. Слободяник Н. В., Основи знань керівників дитячих музично-аматорських колективів : навч. посібник [для студентів навчальних закладів культури і мистецтв та керівників художніх аматорських колективів]. / Н.В. Слободяник, Я.В. Сверлюк – Рівне : РДГУ, 2003. – 215 с.
5. Филипчук М. С. Основи методики роботи з естрадним оркестром : навч.-метод. посіб. / Филипчук М.С. – Острог – Рівне, 2008. – 184 с.

6. Хачатурян А. П. Пути повышения эффективности педагогического воздействия клубного работника на аудиторию : дисс... канд. пед. наук. – Л., 1977. – 215 с.

7. Шеремет М. Формування особистості засобами музики. / Шеремет М. – Суми : МКВВП “Мрія”, 1992. – 235 с.

УДК 371.3:371.1-057.874

Цьома С.П.

Сумський державний педагогічний університет

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються деякі аспекти формування мотивації до навчальної діяльності у молодших школярів загальноосвітньої школи.

В статье рассмотрены некоторые аспекты формирования мотивации к обучающей деятельности у младших школьников общеобразовательных школ.

At the article there are observed some aspects of the formation in the pupils from the elementary general schools the desire to study.

Постановка проблеми. Перспективи розвитку української освіти потребують чіткого усвідомлення, особливо вчителями початкової школи, пріоритетів і цінностей особистісного становлення учнів 1 – 4 класів. Е державній національній програмі “Освіта. Україна XXI століття” визначено основні складові освітньої парадигми: гуманізація, гуманітаризація, національна спрямованість освіти та провідні напрями формування особистості як компетентного, активного, відповідального громадянина своєї держави [2]. Одним із перспективних напрямів підвищення мотивації учнів початкових класів до навчальної діяльності є використання різних підходів до формування мотиваційної сфери, які потрібно застосовувати й одночасно вдало їх поєднувати.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема формування мотивації навчання завжди була актуальною у психолого-педагогічній літературі. Вперше слово “мотивація” застосував А. Шопенгауер у статті “Чотири принципи достатньої причини” (1900 – 1910). Потім цей термін міцно увійшов у психологічний ужиток для пояснення причин поведінки людини та тварини. У психологічній літературі все ще немає повного та однозначного визначення мотивації, яка останнім часом привертає увагу багатьох психологів та педагогів. Сьогодні мотивація як психічне явище трактується по-різному.

По-перше, як сукупність факторів, які підтримують і спрямовують, тобто зумовлюють поведінку (К. Мадлен); по-друге, як сукупність мотивів